

Korona Günlerinde Balkanlar'ı Hatırlamak - I :

Ya Albin Kurti Doğru Söylüyorsa?

Dr. Galip ÇAĞ

Dünya, yakın tarihinin en ağır imtihanını COVID-19 ile yaşarken bir yandan da varlığını siyasi, ekonomik ve sosyolojik manada devam ettirmeye çalışıyor. Elbette garip geliyor bu ölüm kalım mücadelesi sırasında gerçekleşen diplomatik - politik süreçleri takip etmek ama bu da yüzleşmesi gereken başka bir gerçeklik elbette. Bir anlamda her şeye rağmen modern dünyanın gereklerinin belirli ölçülerde gerçekleşip devam ettiğini bilmek de canlı tutuyor zihinleri.

Türkiye'de diğer ülkelere nazaran geç bir vakit olan geçtiğimiz Mart ayının başlarına değin ciddi bir korona seferberliği yaşanmamışken özellikle 10 Mart sonrasında ivmesi çok güçlü bir tehdit ile yüzleşmek zorunda kaldık. Elbette bu marjinal dönemde odak noktamız hayatta kalmak ve toplumsal güvenlik olunca; haber takibimiz ve gündem farkındalığımız da bu yöne kaydı. Dünyadaki birçok gelişme de ister istemez gözden kaçtı.

Sanırım yavaş yavaş - umarım uzun sürmez- bu tecrit haline alıştık ve şimdilerde evlerimizde başka gündemleri de takip etmeye başladık. Bu manada buradaki yazılarımızın ana merkezi olan Balkanlar'a dair bir anımsama da şart oldu.

Muhtemelen bir kaç bölümden oluşacak bu yazı dizisinin ilk bölümünde yakın zamanda gerçekleşen Kosova hükümet krizi ve başbakan Albin Kurti'nin meclis konuşmasından bahsetmek faydalı olacak düşüncesindeyiz.

Vetëvendosje Hareketi ve Kosova'da Yeni Dönem

Dünya'nın korona ile tanışmasından kısa bir süre önce, 6 Ekim 2019'da Kosova'da erken genel seçimler yapılmış, Kendin Karar Al Hareketi (*Levizja Vetëvendosje*) ve lideri Albin Kurti oyların %25,5'ini alarak birinci parti olarak çıkmıştı. Kosova'nın en eski siyasi partisi ve başbakanlık yarışında tek kadın adaya sahip olan Kosova Demokratik Birliği (LDK) ise %24,8 oranında oy ile

ikinci olmuş, Kosova siyasetinin en baskın partilerinden olan Kosova Demokrat Partisi (PDK) de oyların %21,1'ini alarak seçim yarışında üçüncü sırada kalmıştı.

Seçim sonrasında Kosova'da baş gösteren hükümet bunalımı - ki 3 ay kadar süren bir boşluk mevzu bahis- Taçi ve Kurti arasında geçen 5 dakikalık görüşme ve akabinde verilen 48 saatlik bir süre ile neticelenecekti. Ki bu süreçte koalisyon görüşmeleri sonrasında Albin Kurti başbakanlığında, LDK ile ortak bir hükümetin kurulması bekleniyordu. Vetëvendosje ve LDK ortaklığı ile kurulacak olası hükümet, aynı zamanda bağımsızlık sonrasında kurulan tüm hükümetlerde koalisyon ortağı olarak yer almayı başaran PDK'nın olmadığı ilk hükümet olarak da tarihe geçecekti beklentilere göre. Ancak Kosova Kurtuluş Ordusu (UÇK) komutanlarının içinde olmadığı Vetëvendosje ve LDK partilerinin ortaklığında kurulacak olası bir hükümet, UÇK mensuplarının sözde savaş suçu işledikleri iddiasıyla sorgu için Lahey'e davet edildiği dönemde birçoklarına göre ülke adına sakin bir dönemi de getirecekti. Seçim sebebinin de Kosova Başbakanı Ramush Haradinay'ın 1998'den 2000 yılına kadar Kosova Savaşı sırasında ve hemen sonrasında işlenen suçları araştıran Kosova Savaş Suçları Özel Mahkemesi tarafından sorguya çağırılması üzerine, 19 Temmuz'da istifa etmesi olduğu düşünülürse ülke için oldukça kritik bir döneme girildiği biliniyordu.

Bu arada Vetëvendosje Hareketi, Kosova'nın kendi kaderini belirlemesi gerektiğini savunarak Kosova halkını ülkenin geleceği hakkında yapılan uluslararası anlaşmalara karşı çıkmaya zorlamak amacıyla kurulan bir sokak hareketi olarak siyaset sahnesine çıkmıştı. Uluslararası aktörler tarafından sürdürülen müzakereleri protesto etmek maksadıyla Birleşmiş Milletler (BM) Kosova Geçici Yönetim Misyonu genel merkez duvarları başta olmak üzere, tüm şehirlerde duvarlara *"Jo Negociata! Vetëvendosje!"* (Müzakerelere hayır! Kendi başına karar ver!) sloganı yazıldı bu dönemde. Daha sonra hareket bir siyasi yapıya dönüşerek kısa sürede ülkede hâkim oldu.

İç politikada bu etkiyi yaparken seçim sistemini de bir avantaja dönüştürdü. Çünkü kuracağı olası bir koalisyon hükümetine azınlık partilerinin desteği olmaksızın yönetim hakkı sağlayacaktı. Zira 120 sandalyeden oluşan Kosova meclisinde 100 sandalye doğrudan seçimle meclise girmeye hak kazanan milletvekillerine ayrılırken, 20'si azınlıklar için ayrılmıştır. Bu durumda, hükümet kurmak için gerekli 61 milletvekilinin Vetëvendosje ve LDK sıralarından çıkacağı tahmin edilmekteydi. Bu da kanunen zorunlu olarak meclise Sırp toplumundan bir bakanın girmesinin Sırp listesinden değil dışardan olmasını sağlayacaktı.

Seçimin gerçekleştiği dönemde özellikle Sırbistan ve Bosna ile tıkanan diyalog kanalları ile birlikte Kosova halkının içine düştüğü ekonomik sıkıntı ve yaşam standartlarında yaşadıkları gerileme dikkat çekici idi. Bu manada Vetëvendosje Hareketi'nin halkçı ve bağımsız tutumu ile bir anlamda Kosova'nın emperyal dünya etkisinden kurtulacağı düşünülüyordu. Ya da umut ediliyordu.

Tüm bunların yanında Vetëvendosje Hareketi muhalif kimliği sebebi ile yakın zamanlara dek Türkiye-Kosova ilişkilerinde çok göze batmasa da 2019 yılının yaz aylarında üyelerinin Türkiye'ye gerçekleştirdiği ziyaret Türkiye ile iyi ilişkiler geliştirme niyetinin bir göstergesi olarak yorumlanmıştı. Bu ziyaret sırasında *Anadolu Ajansı*'na verdiği röportajda Kurti, Türkiye'nin hükümette kimin olduğuna bakmaksızın Kosova'ya desteğe devam edeceğini ve partisinin de ister hükümette olsun ister muhalefette, Türkiye ile iyi ilişkiler kurmak istediğini belirtmişti. Kurti ayrıca Türkiye'nin Kosova'da en büyük yatırımcılardan biri olduğunun farkında olduklarını ve Türkiye'deki Arnavut asıllı ve Türk iş adamlarının Kosova'ya daha fazla yatırım yapmalarına ihtiyaç duyduklarını da söylerken Sırbistan'ın Kosova ve Arnavutlarla ilgili iddialarının gerçek olmadığını, mitleştirilmiş yalanlar olduğunu, bunu kanıtlamak için de Osmanlı arşivlerinde çalışacak Osmanolog ve tarihçilere finansal destek sağlayacaklarını açıklamıştı. (Emin Emin, Kosova'da Yeni Dönem ve Bölgenin Geleceği

https://insamer.com/tr/kosovada-yeni-donem-ve-bolgenin-gelecegi_2419.html

(e.t. 30.03.2020)

Şubat ayında kurulan Kurti hükümeti görece bir sakinlik yaratsa da ABD Dışişleri Bakanı Mike Pompei'nin, Kosova'ya yaptığı 2018 Kasım'ında alınan Sırp mallarına yüzde yüzlük gümrük vergisini kaldırma tavsiyesinin! karşılık bulması ile durum değişmeye başladı. 15 Mart'tan itibaren Sırp gümrüğünün kaldırılması ile ABD'nin Sırbistan lehine attığı adım bir başarı ile sonuçlandı ki Kosova'da bunun özellikle muhafazakâr kesim için karşılığı çok da hoş olmadı.

Tüm bunlar olurken Kurti'nin başta Kosova bayrağı olmak üzere kendilerini büyük Arnavutluk birliğinden ayrı tuttuğunu ve bir dayatma olduğunu düşündüğü bazı unsurları reddettiğini açıklaması ile ortaya çıkan büyük kriz tesirini gösterdi. Önce hükümet ortakları terk etti Kurti'yi (başta LDK -Kosova Demokratik Birlik) ve akabinde de hükümet güvenoyu alamayarak

düşürüldü. Ve kıyamet burada koptu. Kaldı ki Kurti'nin güvenoyu yoklaması sonrasında yaptığı açıklamalar yenilir yutulur cinsten değil.

Albin Kurti meclisteki uzun konuşmasında özetle Kosova'nın yeni bir bölünmeye gittiğini, Taçi ve Sırlar arasında bir anlaşmanın hazır halde beklediğini, kendilerinin de bunun önündeki engel olarak ortadan kaldırıldıklarını anlattı. (<https://www.kosovahaber.net/?page=2,9,56188>)

Yazının girişindeki uzun izah, Kosova'da yaşanan dönüşüm, küresel düzenden kurtulmaya çalışıp milli yapısını güçlendirmeye çalışan bir halk hareketi ile elbette Türkiye ile kurulan yeni sıcak ilişkiler göz önüne alındığında ülkede yaşanan bu büyük gerilim ve Kurti'nin söylediklerini ciddi manada tetkik etmemiz gereğini doğuruyor. Balkanlar'da makûs talihini yenmeye çalışıp kadim emellere ulaşmaya çalışan Kosova'da yaşanan sadece küresel güçlerin buradaki emelleri açısından değil ülkede ve bölgede UÇK'ya olan bakış ve Haşim Taçi'nin geleceği açısından mühim.

Bu noktada herkes ne olacağını düşünüyor muhtemelen. Beklenen o ki Rusya bir hamle yapacak ve öncelikle Kosova ile Sırbistan hatta Bosna arasındaki olası bir anlaşma konusunda temkinli davranacak. Her ne şekilde olursa olsun ABD destekli bir Kosova ile Sırbistan'ın anlaşması Rusya'nın işine gelmeyeceğinden de bunu engellemenin yollarını arayacak. Unutulmasın ki istikrarsızlık Balkanlar'ın makus talih ve küresel yapılarca idare edilme yoludur. Bunun bir sükûnete ulaşması da bu hali ile mümkün değildir.

Bekleyip göreceğiz.